

SPF SENIORERNAS SKRIVELSE OM BEHOV AV ÖVERGÅNGSREGLER OCH RÄTTVISA FÖR DET FÖRHÖJDA GRUNDAVDRAGET NÄR PENSIONSRELATERADE ÅLDERSGRÄNSER HÖJS

Mottagare av skrivelsen:

Finansdepartementet (tillträdande Finansminister)

Kopia:

Socialdepartementet (tillträdande Socialförsäkringsminister)

Riksdagens Finansutskott

Riksdagens Skatteutskott

Riksdagens Socialförsäkringsutskott

Pensionsmyndigheten

Skatteverket

Inspektionen för Socialförsäkringen

Försäkringskassan

INTRODUKTION

Den 31 maj 2022 bifölls *Prop. 2021/22:181* i riksdagen, med ikraftträdande från och med den 1 januari 2023. Det handlar i allmänhet om en mycket kort framförhållning. För flertalet förändringar av åldersgränser finns visserligen övergångsregler för de som annars kan hamna i kläm, men det gäller inte fallet med höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag. Detta leder till orimligheter för årskull 1957. Denna årskull betraktas dessutom av staten som pensionärer från 65 års ålder i alla avseenden förutom när det förhöjda grundavdraget ska börja gälla. Statens bristande förmåga att synkronisera välfärdssystem och regler riskerar att direkt drabba omkring 100 000 personer som i de flesta fall inte kan påverka denna situation. Därför uppmanar vi regeringen att rätta till den orättvisa som annars drabbar årskull 1957 under hela år 2023.

1. BRISTER I ÖVERGÅNGSREGLER OCH FRAMFÖRHÅLLNING

Övergångsregler och praxis i sammanhanget höjda pensionsrelaterade åldrar – med ett undantag

Generellt sett är det praxis att ha övergångsregler för de som riskerar att drabbas när regler och lagar ändras. Detta gäller exempelvis årskull 1957 avseende pensionssystemets grundskydd och inkomstpensionstillägg som ges från 65 års ålder under 2022. Gränsen för båda förmånerna höjs till 66 år 2023. Utan övergångsregler skulle en person född 1957 kunna få grundskydd (och/eller inkomstpensionstillägg) från 65-årsdagen och resten av 2022 för att därefter se dessa inkomster indragna under 2023 till 66-årsdagen infaller. Med övergångsregler kan en person född 1957 få både grundskydd och inkomstpensionstillägg från 65 års ålder under 2022 och behåller dessa utan avbrott under 2023. Däremot får årskull 1958 avvakta till 66 års ålder innan grundskydd och inkomstpensionstillägg blir aktuellt.

En lång rad andra exempel på övergångsregler finns.¹ Men när det gäller det förhöjda grundavdraget finns inga övergångsregler för årskullen som berörs, nämligen de födda 1957. Faktum är att höjningen av åldersgränsen för förhöjt grundavdrag förefaller vara den enda pensionsåldersförändringen där övergångsregler inte appliceras. Åldersgränsen höjs från nuvarande året efter man fyller 65 år till att 2023 gälla året efter man fyller 66 år, utan några hänsyn.

Jobbskatteavdraget för äldre, med syfte att stimulera arbete i högre åldrar, kommer fortsatt att gälla från året efter man fyller 65 år. Således också för årskull 1957. Men då det förhöjda grundavdraget inte omfattas av övergångsregler kommer 57:or som har arbetsinkomst år 2023 att beskattas högre än tidigare årskullar – vilket inte ger incitament att arbeta vidare – och en helt ny skattetabell måste tas fram (se avsnitt 5).

Mycket kort framförhållning och bristande information

Propositionen *Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system (Prop. 2021/22:181)* publicerades på regeringens webbsida den 22 mars 2022. I denna finns förslag på en rad höjningar av åldersgränser i pensionssystemet, på arbetsmarknaden och rörande skatter samt en rad övergångsregler för olika årskullar. Efter behandling i riksdagen bifölls propositionen den 31 maj 2022. De förändringar som rör det förhöjda grundavdraget, men där övergångsregler alltså saknas, beslutades således sju månader före ikraftträdande.

Sju månader är mycket kort framförhållning med tanke på hur omfattande och komplicerad process det är för en individ att gå i pension. Informationen till de som berörs av den höjda åldersgränsen för det förhöjda grundavdraget har till SPF Seniorerna beskrivits som obefintlig. Ingen information har kommit från Pensionsmyndigheten eller Skatteverket vare sig före eller efter beslutet den 31 maj 2022. Människor kan inte förväntas att i detalj sätta sig in i olika propositioner. Istället har berörda personer av en slump kunnat få information om det via media under sommaren 2022, alternativt via någon bekant.

¹ Omräkningen av pension (tillämpning av fastställt delningstal) ändras från 65 till 66 år 2023. Detta berör årskull 1958 och senare, medan årskull 1957 betraktas som pensionärer från 65 års ålder. Liknande förändringar rör till exempel inkomstindex, pensionsgrundande belopp för barnår och pliktjänstgöring och beräkningsunderlaget för garantipension – dessa regelverk höjs med ett år 2023 och berör inte årskull 1957 som i dessa fall anses vara pensionärer från 65 års ålder. För andra årskullar finns också exempel. Lägsta ålder för uttag av ålderspension höjs 2023 från 62 till 63 år. Årskull 1960 omfattas av övergångsregler och kan fortsatt påbörja uttag av pension från 62 år under år 2022. Utan övergångsregler skulle en person född 1960 som tar ut pension från 62-årsdagen sen stå utan pension under 2023 fram till sin 63-årsfödelsedag. Årskull 1961 däremot kommer att ha 63 år som lägsta uttagsålder.

2. STATEN KLASSIFICERAR 1957:ORNA SOM PENSIONÄRER FRÅN 65 ÅRS ÅLDER

Årskull 1957 betraktas som pensionärer eftersom de har utbetalningar i form av grundskydd och inkomstpensionstillägg

Som nämnts omfattas årskull 1957 av övergångsregler avseende särskilda förmåner från pensionssystemet som bara ges från 65 års ålder, närmare bestämt grundskydd och inkomstpensionstillägg. I årskull 1957 hade 27 000 personer garantipension och 34 000 personer inkomstpensionstillägg utbetalt, i augusti 2022.

Det betyder att personer i årskull 1957 under år 2022 och hädanefter av staten betraktas som pensionärer eftersom de kan erhålla såväl grundskydd som inkomstpensionstillägg – förmåner enbart för pensionärer och som kräver att man passerat en viss ålder (sedan pensionsreformens införande 65 år, från 2023 gäller 66 år). Sedan 2009 har det förhöjda grundavdraget gällt från och med året efter årskullen kan få grundskydd (för inkomstpensionstillägg sedan 2021), dvs från och med året efter man fyller 65 år. Detta bör således i all rimlighet också gälla årskull 1957 eftersom de kan få förmåner exklusiva för pensionärer från och med år 2022, när de fyller 65 år.

Årskull 1957 omfattas inte av trygghetssystemen på arbetsmarknaden efter 65 års ålder

I *Prop. 2021/22:181* konstateras att åldersgränserna på arbetsmarknaden har en tydlig och naturlig koppling till pensionssystemets pensionsåldersnorm. För trygghetssystemen som finns på arbetsmarknaden, främst sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring, är det avgörande att dessa täcker de försäkrade individerna upp till den ålder som de förväntas arbeta samt att samma ålder gäller i pensionssystemet och då särskilt i grundskyddet. Denna åldersgräns har sedan lång tid tillbaka legat på 65 år. Från och med år 2023 flyttas åldersgränsen i trygghetssystemen upp till 66 år, den första årskull som kommer att omfattas av detta är årskull 1958.

För årskull 1957 däremot finns övergångsregler. Den som fyller 65 år under 2022 skulle annars först mista rätt till trygghetssystemen under 2022 för att sedan 2023 åter ha rätt till ersättning fram till sin födelsedag. Istället medför övergångsreglerna att man mister rätten vid 65 men sen inte återfår den. Med andra ord, årskull 1957 betraktas från 65 års ålder inte längre tillhöra arbetsmarknaden och dess trygghetssystem, utan är således att anse som pensionärer. För alla tidigare årskullar med samma åldersgränser inom arbetsmarknadens trygghetssystem och inom pensionssystemets grundskydd, har det förhöjda grundavdraget gällt från och med året efter man går från trygghetssystem till pensionssystem. Det borde således gälla även för årskull 1957, men för denna saknas övergångsregler. 1957:orna blir den första årskullen som hamnar mellan de olika välfärdssystemen – eftersom man å ena sidan betraktas som pensionär (sjukförsäkring/arbetslöshetsförsäkring upphör, pensionssystemets grundskydd tar vid) å andra sidan förväntas man betala skatt som om man fortfarande tillhörde

arbetsmarknaden fastän de statliga åldersgränserna och reglerna utesluter dem från just trygghetssystemen på arbetsmarknaden och därmed klassificerar dem som pensionärer.

Sammanfattande tabell

Tabell 1: Offentliga signaler på rimlig pensionsålder för några årskullar

	Födda 1956			Födda 1957			Födda 1958	
År	2021	2022		2022	2023		2023	2024
Ålder	65 år	66 år		65 år	66 år		65 år	66 år
Signaler arbetsmarknad								
Sjukförsäkring	Ja	Nej		Ja	Nej		Ja	Ja
Arbetslöshetsersättning	Ja	Nej		Ja	Nej		Ja	Ja
Signaler pensionssystem								
Grundskydd (t ex garantipension, bostadstillägg)	Ja	Ja		Ja	Ja		Nej	Ja
Inkomstpensionstillägg	Ja	Ja		Ja	Ja		Nej	Ja
Summa: offentliga åldersgränser signalerar att arbetsliv upphör och pension påbörjas vid:	65 år			65 år			66 år	
Förhöjt grundavdrag	Nej	Ja		Nej	Nej		Nej	Nej
Beslut om ändring förhöjt grundavdrag	(ingen ändring)			7 månader före ikraftträdande			19 månader före ikraftträdande	

I tabell 1 framgår att årskull 1956 och årskull 1957 har haft samma regelverk och åldersgränser i olika välfärdssystem att förhålla sig till. Båda årskullarna betraktas av staten som pensionärer vid 65 års ålder. För årskull 1958 däremot flyttas åldersgränser i trygghetssystem och pensionssystem upp till 66 år och de anses av staten bli pensionärer först vid denna ålder.

Den enda och avgörande skillnaden är att årskull 1957, med ett drygt halvårs framförhållning, kommer att betala skatt under 2023 som om de inte vore pensionärer trots att de av staten i alla andra avseenden klassas som just pensionärer.

Det understryks dessutom i *Prop. 2021/22:181* att flera av lagändringarna ska börja gälla år 2023 men att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för den som uppnått respektive åldersgräns före den 1 januari år 2023. När det gäller förhöjt grundavdrag handlar det då om att uppnå att fylla 65 år för att året efter betala lägre skatt på pension (och arbete). Alla i årskull 1957 fyller 65 år under 2022, och har då kunnat förvänta sig högre disponibel inkomst år 2023. Det är skillnad mot årskull 1958 som vid beslutet om högre åldersgränser ännu inte uppnått att fylla 65 år. Avsaknad av övergångsregler gör att årskull 1957 kommer som första årskull att två gånger (!) uppnå åldern där man året efter får förhöjt grundavdrag, men det blir bara verklighet en av gångerna.

3. SVÅRT ÅTERKALLA BESLUT OM PENSIONERING

Beslut om pensionering görs inte över en natt

Att gå i pension är en omvälvande förändring för flertalet. Det är en process som planeras, meddelas och beslutas i regel med en horisont på minst ett år, ofta längre. Många kringliggande praktiska omständigheter spelar in – besked till arbetsgivare samt individers olika anpassningar av livssituationen utifrån privatekonomiska orsaker och familjeskäl.

Det handlar om att sätta sig in i ungefär vilken pensionsnivå man väntas få samt hur olika pensionsdelar fungerar och vilka olika regelverk, inklusive skatteregler, som gäller beroende på inkomstslag och ålder. Som nämnts förefaller ingen information från det offentliga ha gått ut till årskull 1957 avseende det förhöjda grundavdragets förändrade åldersgräns år 2023. Årskull 1957 har därmed i sin pensioneringsplanering inte kunnat ta höjd för att skatten på pension och arbete skulle vara högre även året när de fyller 66 år.²

Därtill kommer för en del personer större livsförändringar som att ställa om sin privatekonomi till pensionsinkomst genom att göra sig av med större utgiftsposter (till exempel bil), flytta inom kommunen eller till en annan kommun (eller annat land) av ekonomiska skäl eller för familjens skull, att skaffa ett deltidsjobb och så vidare. Det finns också människor som av olika anledningar inte kan arbeta längre, och som vid 65 år antingen själv väljer att sluta arbeta eller som tvingas gå i pension eftersom trygghetssystemen upphör vid denna ålder.

En person som ska gå i pension meddelar ofta detta i god tid till sin arbetsgivare, vilken i sin tur planerar och beslutar för hur arbetsplatsen ska hantera den blivande pensionärens frånvaro exempelvis genom nyanställning eller omstrukturering. Besked och beslut om kommande pensionering är således svåra att backa tillbaka ifrån för både arbetstagare och arbetsgivare. Det är inte alls säkert att ens tidigare arbetsplats helt plötsligt kan erbjuda den nyblivne pensionären sin ställning åter. Inte heller är det en enkel sits att som 65-åring leta nytt jobb. För många personer födda 1957 är det således mycket svårt att senarelägga sitt pensionsuttag eller att riva upp pensionärlivet och hitta ett heltidsjobb, om de nu skulle vilja göra det (eller överhuvudtaget känna till) av skatteskal. Det är uppenbart att årskull 1957 hamnar i kläm här.

I sammanhanget finns troligen också 57:or som har kalkylerat med och meddelat arbetsgivare att de avser arbeta (deltid eller heltid), då allt pekade på att förhöjt grundavdrag och jobbskatteavdrag för äldre gör det förmånligt att jobba från året de fyller 66 år. Vilket inte kommer att stämma år 2023.

² I Prop 2021/22:181 betonas just att det kan vara svårt för den enskilde att helt överblicka de långsiktiga konsekvenserna för ens ekonomi av att gå i pension tidigt. Denna överblick blir knappast enklare av att staten tar beslut som rör just pensionen efter skatt med mycket kort framförhållning.

Många 1957:or har redan gått i pension

44 000 personer, drygt 39 procent, födda 1957 har påbörjat uttag av allmän pension före 65 års ålder (åren 2019-2021). De kan vid beslut om pensionering och farväl till arbetslivet svårligen ha antagit annat än att skatten på pension skulle sänkas för dem från år 2023.

Även de i årskullen som gått i pension under 2022 kan med några få undantag ha trott annat än att det bara skulle vara under 2022 som de skulle betala högre skatt. Det handlar, enligt uppgifter från Pensionsmyndigheten, om 33 000 personer i årskull 1957 som till och med augusti 2022 har börjat ta ut pension.

Totalt i årskull 1957 finns omkring 112 000 personer enligt Statistiska Centralbyrån (ungefär lika många kan antas påverkas indirekt om man räknar in hushållsmedlemmar). De totalt 77 000 personer i årskull 1957 som redan påbörjat sina pensionsuttag per augusti 2022 utgör nära 69 procent av årskullen. Det kan därtill antas att, med i skrivande stund cirka tre månader kvar av 2022, att någonstans kring 90 000 personer i årskull 1957 kommer att ha gått i pension vid årets slut. Det skulle betyda att cirka 80 procent av personerna födda 1957 kommer att leva på pensionsinkomster vid ingången av år 2023. En minoritet av 1957:orna kan antas ha känt till regeländringen för det förhöjda grundavdraget år 2023, och kunnat agera därefter.

Omkring 20 procent i årskull 1957 kan antas arbeta, på hel- eller deltid, efter 65-årsdagen. Även dessa har antagit att de kommer att omfattas av förhöjt grundavdrag från 2023 vilket skulle ha gjort det klart lönsamt att förlänga arbetslivet. Men så blir det inte, vilket inte alls rimmar med ambitionerna om att uppmuntra seniorer att arbeta.

Besked om förändring i regler krävs i god tid och är en fråga om rättvisa

Det är rimligt att anta att en överväldigande majoritet av 1957:orna, antingen de gått i pension eller arbetar vidare, fortsatt tror och har kalkylerat med att de år 2023 kommer att omfattas av det förhöjda grundavdraget och få en ökad disponibel inkomst. Under 2022 har staten fortsatt signalera att 65 år är en rimlig pensionsålder för 57:orna och sedan 2009 har gällt att året efter denna pensionsålder träder det förhöjda grundavdraget i kraft, inget annat har heller meddelats de berörda.

Om människor ska kunna planera och besluta om pensionering måste förändringar och information som påverkar detta bestämmas och meddelas i god tid. Detsamma gäller de som önskar arbeta vidare. För årskull 1957 bör övergångsregler gälla också för det förhöjda grundavdraget, annars borde förändringar av åldersgränsen i det förhöjda grundavdraget helst ha meddelats 2019, när de kunde påbörja uttag av pension, men allra senast under början på år 2021. Istället har regeländringen beslutats om ett drygt halvår före ikraftträdande och utan informationsinsatser. Ingen årskull före 1957 har haft ett glapp på ett helt år mellan när staten signalerar

att de ska lämna arbetsmarknaden och när den lägre skatten på pensioner infaller.³

Enbart de 1957:or som kan och orkar arbeta kan försörja sig 2023 – om pension inte tas ut

Eftersom årskull 1957 enbart omfattas av sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring fram till 65 års ålder återstår enbart två valmöjligheter avseende försörjningen under 2023 för en 57:a – arbeta eller ta ut pension. Den som är sjuk, oförmögen att arbeta, arbetslös, meddelat arbetsgivaren sin pensionering eller avyttrat sitt företag kan inte försörja sig från sin 65-årsdag på annat sätt än genom pension.

Hur många har sociala ersättningar strax före pensionering? En uppskattning kan göras baserat på data från tidigare år. Enligt Pensionsmyndigheten var det cirka 100 000 personer (från olika årskullar) som började ta ut full pension år 2016. Omkring 42 procent av dessa gick från enbart löneinkomst till pension. Resterande 58 procent hade någon form av social ersättning (12 procenten hade en inkomst som enbart bestod av sociala ersättningar).

Detta ger en fingervisning av hur det skulle kunna se ut i årskull 1957 och vars inkomster från trygghetssystemen upphör vid 65-årsdagen. I sammanhanget ska kommas ihåg att bedömningarna i sjukförsäkringen har stramats åt det senaste decenniet vilket har lett till att allt fler istället tvingats börja ta ut pension före 65 års ålder. Även om den så kallade trygghetspensionen trätt i kraft från september 2022 så omfattas inte årskull 1957 eftersom åldersgränsen för när denna ersättning upphör är 65 år under 2022.

4. VARFÖR FINNS ETT FÖRHÖJT GRUNDAVDRAK SAMT NÅGRA RÄKNEEXEMPEL ÅR 2023

Motiv för införande av det förhöjda grundavdraget

Motiv som angetts för det förhöjda grundavdraget vid dess införande var att den genomsnittliga pensionsåldern var cirka 65 år och att den genomsnittliga inkomsten för de under 65 år var högre än motsvarande inkomst efter 65 års ålder.

Detta gäller fortsatt år 2022 avseende medelpensionsåldern och än i högre grad för inkomstjämförelsen, då den allmänna pensionen blivit allt svagare i förhållande till lönerna det senaste decenniet. För nyblivna pensionärer är, dessvärre, en allmän pension på runt 45 procent av slutlönen en vanlig kompensationsgrad idag. Motiven för ett förhöjt grundavdrag för de som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år uppfylls i minst lika hög grad idag som vid dess införande. Dessutom har staten försummat åtgärder för ett längre arbetsliv, som kraftfulla arbetsmiljöinsatser, flera års högre åldersgräns i trygghetssystemen och i pensionssystemet samt att motverka åldersdiskriminering. Allt detta pekar mot att åldersgränsen i förhöjt grundavdrag bör ligga fast tills vidare (SPF Seniorerna har vid

³ Årskull 1959 väntas dock hamna i samma olyckliga sits avseende det förhöjda grundavdraget.

flertalet tillfällen påpekat i remissvar till regeringen att höjda åldersgränser bör genomföras först när alla kan arbeta eller på annat sätt försörja sig till högre åldrar).

Räkneexempel årskull 1957

För det första bör noteras att det i propositionens konsekvensbeskrivningar visserligen finns ett antal typfall för vilka det görs beräkningar på effekterna med och utan reform. Dock belyser dessa exempel årskull 1958, medan det saknas en konsekvensbeskrivning rörande årskull 1957. Nedan finns därför ett par räkneexempel som avser just årskull 1957.

Tabell 2: Pension efter skatt 2023, med och utan övergångsregler (Beräknat utifrån Typfallsmodellen version 2022 och Skatteverkets skattetabell 32)

Räkne- exempel med slutlön	Pension brutto 2022	Pension netto 2022	Pension brutto 2023	Pension netto 2023 utan övergångs- regler	Pension netto 2023 med övergångs- regler	Skillnad månad	Skillnad år
0	9 779	7 519	10 630	8 138	9 243	-1 105	-13 260
25 000	16 635	12 120	17 276	12 555	14 242	-1 687	-20 244
30 000	18 945	13 641	19 631	14 084	15 928	-1 844	-22 128
35 000	21 751	15 483	22 689	16 072	18 142	-2 070	-24 840
40 000	24 377	17 197	25 407	17 803	20 084	-2 281	-27 372

I tabell 1 framgår att det är betydande summor i lägre disponibel inkomst det handlar om för årskull 1957 under år 2023. När de, trots att andra åldersgränser redan klassificerar dem som pensionärer, ska betala högre skatt på pension under hela 2023 medför det en cirka 12 procent lägre disponibel inkomst än förväntat. För den 57:a som arbetar vidare år 2023 med en månadslön på cirka 30 000 kronor väntas omkring 1 300 kronor högre skatt per månad än om förhöjt grundavdrag hade gällt.

Yrkesgrupp och födelsedag kan leda till skevheter

Det är troligt att de personer födda 1957 som kan arbeta efter 65 års ålder i högre grad tillhör yrkesgrupper där hög inkomst är vanlig, medan de som går i pension före eller vid 65 års ålder tillhör yrkesgrupper med låg eller medelinkomst.⁴ Då yrke och dess lönenivå vanligtvis är en god indikation på pensionsnivå är det sannolikt att de som under 2023 betalar oväntat hög skatt på pensionsinkomster är de med

⁴ Enligt Pensionsmyndigheten är stora yrkesgrupper med genomsnittlig pensionsålder före 65 år bland annat vårdbiträden, restaurangpersonal, barnskötare, butikspersonal, undersköterskor, lagerpersonal, snickare och lastbilsförare. Yrkesgrupper med genomsnittlig pensionsålder över 65 år är färre till antalet och där ingår till exempel skolchefer, sjuksköterskor, civilingenjörer, gymnasielärare, läkare och universitetslärare.

låg eller genomsnittlig nivå (att de som kan drabbas mest av förändringen är personer i lägre inkomstnivåer betonas också i *Prop. 2021/22:181*). Detta leder till en tydlig orättvisa, enbart de personer i årskull 1957 som orkar och kan arbeta kommer år 2023 att – delvis – kunna undvika den högre skatten.

Ytterligare en orättvisa rör personer födda 1957 som har födelsedag tidigt på året, i januari-mars till exempel. Antingen har de gått i pension vid 65 år i god tro att högre skatt på pensioner bara skulle gälla för 2022 eller tvingats börja ta ut pension då arbetsmarknadens trygghetssystem upphört. För dessa personer kan det därmed sammanlagt bli tal om 21-24 månader med högre skatt på pension, och inte 9-12 månader som de förväntat sig. Beslut om *Prop. 2021/22:181* togs, som nämnts, flera månader (31 maj 2022) efter dessa personers födelsedagar under samma år.

5. MÄNNISKOR DRABBAS NÄR VÄLFÄRDSSYSTEM INTE ÄR SYNKRONISERADE OCH ABSURDITETER UPPSTÅR

Staten brister i samordning av välfärdsystem

I denna skrivelse har framgått hur människor drabbas när olika välfärdsystem och regler inte synkroniseras. Det är grundläggande att åldersgränser och regler är tätt sammanbundna när det gäller arbetsmarknad, pensionssystem, skatter och trygghetssystem. Dessvärre har dessa avgörande sammankopplingar åsidosatts i princip sedan det reformerade pensionssystemet sjösattes för dryga 20 år sedan. En helhetssyn på och en synkronisering av olika välfärdsystem och skatter är statens ansvar, vilket således har brustit. Liksom informationen till de som kan tänkas beröras, som årskull 1957 avseende det förhöjda grundavdraget. Övergångsregler för alla som riskerar att drabbas bör därför vara praxis för alla förändringar av åldersgränser i alla system, utan några undantag.

Helt ny och egen skattetabell för arbetande 57:or år 2023

Som en konsekvens av att det inte finns övergångsregler för årskull 1957 avseende det förhöjda grundavdraget kommer Skatteverket till år 2023 att för första gången få ta fram en helt egen skattetabell för de i årskull 1957 som har löneinkomst (dvs. jobbskatteavdrag för äldre men inte förhöjt grundavdrag). Detta understryker effekterna av bristande samordning mellan olika välfärdsystem.

Mindre lönsamt att arbeta i åldern 65-66 år

Men bristen på samordning leder inte bara till ökad komplexitet i skattesystemet, den försvagar också incitamenten att arbeta i åldern 65-66 år jämfört med idag. De orimliga följderna som avsaknad av övergångsregler avseende det förhöjda grundavdraget får för årskull 1957 verkar dock i viss mån ha uppmärksamats. Sedan ett drygt decennium finns jobbskatteavdrag för personer i yrkesaktiv ålder respektive för äldre än 65 år, det senare har utformats för att vara mer förmånligt än det förra. I *Promemorian Sänkt skatt för personer över 65 år som arbetar*

(FI2022/02137) föreslås att jobbskatteavdraget för äldre ska förstärkas från och med 2023. Som skäl anges dels att enbart det ordinarie jobbskatteavdraget (men inte det för äldre) genomgått justeringar dels att det förhöjda grundavdraget år 2023 kommer att medföra att personer som då fyllt 65 år men inte 66 år och som arbetar skulle få en nominell skattehöjning.

Därav anges i promemorian att jobbskatteavdraget för äldre behöver förstärkas för att väga upp för justeringar i det ordinarie jobbskatteavdraget och för att säkerställa en rättvis beskattning för de som arbetar efter 65 års ålder. Vidare betonas att en lägre skatt är en drivkraft för seniorers arbetskraftsdeltagande. Observera att det här talas om att rätta till en orättvisa, i form av en skattehöjning, som uppkommit (delvis) som konsekvens av att det saknas övergångsregler för det förhöjda grundavdraget.

Samma resonemang bör därför appliceras på övriga i årskull 1957, det vill säga oavsett om inkomsten kommer från pension eller arbete, så handlar det om en tydlig orättvisa och denna behöver därför rättas till för alla som hamnar i kläm.

6. SAMMANFATTNING OCH ALTERNATIV FRAMÅT

Det måste vid höjning av pensionsrelaterade åldersgränser finnas övergångsregler för alla de som annars riskerar att hamna i kläm. Detta har också gjorts i stor utsträckning, men med ett undantag: det förhöjda grundavdraget för årskull 1957. Besked om förändringar i regler krävs i god tid, särskilt när det handlar om pensionsrelaterade åldrar då pensionering är en lång och omfattande process. I fallet förhöjt grundavdrag och årskull 1957 har det istället varit mycket kort framförhållning och bristande information, vilket leder till orättvisor.

Flertalet åldersgränser, särskilt i arbetsmarknadens trygghetssystem och i pensionssystemet (grundskydd och inkomstpensionstillägg), signalerar med all tydlighet att 65 år är en rimlig pensionsålder för årskull 1957 och att det offentliga ser 57:orna som pensionärer vid 65 års ålder.

Att äldre föreskrifter ska gälla fortsatt för de som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2023 bör också avse det förhöjda grundavdraget. Således, hinner åldern uppnås där man året efter ska omfattas av det förhöjda grundavdraget måste de gamla föreskrifterna fortsätta gälla.

Motiven för ett förhöjt grundavdrag året efter 65-årsdagen gäller fortsatt, medelpensioneringsåldern ligger fortfarande på 65 år och inkomstnivåerna är fortsatt högre före denna ålder.

Statens försummande av att samordna olika välfärdsystem drabbar individer, men leder också till att det år 2023 både blir mindre lönsamt att arbeta i åldern 65-66 år och att en helt ny skattetabell behöver tas fram.

- SPF Seniorernas mening är därför att årskull 1957 måste omfattas av övergångsregler avseende det förhöjda grundavdraget, så att detta gäller från året de fyller 66 år. Sådana övergångsregler måste införas skyndsamt.

- Lagen börjar gälla den 1 januari 2023 och det är därför bråttom med att rätta till misstaget med det förhöjda grundavdraget för personer födda 1957. Om Riksdagen inte skulle hinna med finns det ändå en möjlighet att ändra i efterhand.

Skatteregler som är till den beskattades fördel kan ändras retroaktivt. Det innebär ett visst merarbete för Skatteverket men är fullt genomförbart.

Ett exempel då så skett var den arvsskatt som var beslutad att avskaffas från 1 januari 2005. Med anledning av tsunamin beslöt Riksdagen i efterhand att lagen skulle gälla redan från 17 december 2004. Skatteverket fick uppdraget att inte hantera några bouppteckningar för personer som dött efter 17 december i väntan på att lagändringen var klubbad. Bouppteckningarna lades på is och kunde sedan hanteras enligt den nya lagen.

I fallet årskull 1957 skulle Skatteverket behöva meddela en skattetabell för 57:orna för 2023. Men när justeringen är gjord kan skatten under resten av året dras enligt tabell 2. Den slutliga skatten för 57-orna blir då med ett förhöjt grundavdrag.

KÄLLOR

Försäkringskassan, "Detta händer med ersättningar från Försäkringskassan när pensionsåldern höjs", webbplats 2 juni 2022

Minpensionspodden avsnitt 172: "Vad blir det för skatt på pensionen?" (Gäst: Pia Blank Thörnroos, Skatteverket)

Pensionsmyndigheten, mailkonversation med kundservice under september månad om allmän pension i årskull 1957

Pensionsmyndigheten, Pensionsåldrar och arbetslivets längd 2022

Pensionsmyndigheten, Typfallsmodellen 2022-05-31

Promemorian Sänkt skatt för personer över 65 år som arbetar. FI2022/02137

Prop. 2021/22:181. Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system

SCB, Statistikdatabasen, Folkmängd

Skatteverket, skattetabell 32 för år 2022